

© Богдан ГАЛЬЧИНСЬКИЙ

МУЛЬТИМЕДІЙНИЙ ПРОЕКТ «МАРТИРОЛОГ ЗАГИБЛИХ У БОЯХ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ І ТЕРИТОРІАЛЬНУ ЦІЛІСНІСТЬ УКРАЇНИ НА СХІДНИХ ТЕРЕНАХ»

Слово «мартиролог» має древньогрецьке походження (від грец. *μάρτυρ* – мученик – і *λόγος* – слово) – списки мучеників, імена яких подаються в календарному порядку відповідно до дати їхнього мучеництва (тобто смерті).

У стародавні часи це поняття передусім стосувалося мучеників, які постраждали за християнську віру в перші три століття нашої ери, тобто до визнання християнства державною релігією в Римській імперії. Одними з найдревніших мартирологів, відомих історії, є «Книга про палестинських мучеників» отця Церкви Євсевія Кесарійського 260 – 339 рр. [1].

У новітній історії поняття «мартиролог» стало використовуватися в ширшому значенні. Цей термін застосовують щодо переліку осіб, які зазнали переслідувань або страждань, а також списку жертв військових конфліктів.

У жовтні 2016 р. в Національному музеї історії України у Другій світовій війні розпочалася робота над створенням мультимедійного проекту «Мартиролог загиблих у боях за незалежність і територіальну цілісність України на східних теренах». Він спрямований на вшанування загиблих українських воїнів, волонтерів, активістів та добровольців – учасників антитерористичної операції на Сході України, та всебічне висвітлення фактів російської агресії проти України. Робота над Мартирологом стала логічним завершенням двох виставкових проектів музею: «Україна. Реалії сучасної війни» та «Український Схід», у межах яких співробітники музею підготували виставки: «Україна. Шлях до свободи», «Кіборги» (частина виставкового проекту «Родина пам'ять про війну: Збережено»), «Іловайськ. Рік потому...», «Аеропорт крізь об'єктив Сергія Лойка», «Війна очима ТСН», «Батальйон нескорених», «Аеропорт... Пекельна смуга», «Бойове українське козацтво в АТО», «Ключові плацдарми Донбасу», «Народний Герой України», «Військово-польовий АРТ», «Україна: 2014 – 2016. Війна і мир», «Простір Радіти», «Олександр Клименко. З фронтового альбому».

У контексті роботи над Мартирологом науковці музею перевірили та проаналізували відомості про загиблих у бойових діях на Сході України, надані

Міністерством оборони України, Службою безпеки України, Державною прикордонною службою України, Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною гвардією України та Національною поліцією України, а також Державною службою України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції.

Мультимедійний складник проекту став результатом співпраці науково-експозиційних та науково-технічних відділів Національного музею історії України у Другій світовій війні, художника Олександра Дірдовського та композитора Валентина Сільвестрова.

Символічним став і вибір локації для Мартирологу – під склепінням Московських воріт Київської фортеці XVIII ст., крізь які свого часу вела дорога на схід, до Москви. Це стало нагадуванням, що саме звідти у 2014 р. в Україну прийшла війна, яка день за днем забирає життя наших співгромадян.

Натепер Мартиролог містить понад 3 тис. прізвищ та портретів загиблих військовослужбовців з усіх силових відомств України, волонтерів та громадських активістів, життя яких обірвалося на Сході України.

Презентація проекту відбулася 15 вересня 2017 р. Серед гостей заходу були матері, дружини, рідні полеглих, Міністр культури України Євген Нищук, Герой України генерал-майор Ігор Гордійчук, лицар ордена Б. Хмельницького III ст. полковник Петро Потехін, бійці батальйону оперативного призначення імені Героя України генерал-майора Сергія Кульчицького НГУ, представники волонтерської організації «Ф.О.Н.Д. Діани Макарової», ЗМІ та широка громадськість.

Перебуваючи під враженням від побаченого, Міністр культури України Євген Нищук сказав: «Ти входиш сюди, як до церкви. Цей Мартиролог – перелік мучеників і святих. Це ті, кого ми повинні пам'ятати й оплакувати. У пам'ять про цих людей ми повинні перемогти». А редактор веб-порталу «Музейний простір» Леся Гасиджак висловила свої почуття такими рядками: «Коли ти схиляєшся, щоб переступити поріг Московської брами XVIII століття, ти ніби заходиш до церкви. Старої, мурованої, мудрої. Тут немає золота, нема традиційного іконостасу ... Але з міцних кованих «царських воріт» на тебе навперемінно дивляться очі 3044 новітніх Святих, і плывуть їхні імена ... в той момент відчуваєш себе не в ... центрі Києва, а ніби в тому дерев'яному човні Харона, що зв'язує обидва береги Стіксу. Про таке світло, кольори і мерехтіння кажуть ті, хто пережив клінічну смерть. І тобі так само, як і їм, чомусь легко і радісно, і чомусь зовсім не хочеться плакати – ну хіба трохи посумувати за чимось незавершеним...» [2].

Під час презентації мультимедійного проекту відбулося поповнення музейної колекції «Захист суверенітету та незалежності України». Командир батальйону імені Героя України генерал-майора Сергія Кульчицького НГУ підполковник Віктор Толочко та бійці цього військового формування передали до музею особисті речі нацгвардійців, учасників боїв на Сході України, та легковий

автомобіль DADI SHUTTLE з позивним «Крокодил», який одним із перших був переробленим для потреб фронту.

Постійні партнери музею – військові журналісти телевізійної служби новин каналу 1+1 в особі Наталі Нагорної передали до фондозбірні музею адресну табличку із знищеного вже будинку в с-щі Піски з промовистою назвою «вулиця Миру», залишки зброї та особисті речі загиблого поблизу «Світлодарської дуги» Анатолія Біжка.

Джерела та література:

1. П.В. Голобуцький. *Мартирологи* // *Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – К.: Наук. думка, 2009. – Т. 6: Ла – Мі. – С. 531.*
2. *Леся Гасиджак. Мартиролог героїв //http://prostir.museum/ua/post/39744. – 19.09. 2017.*